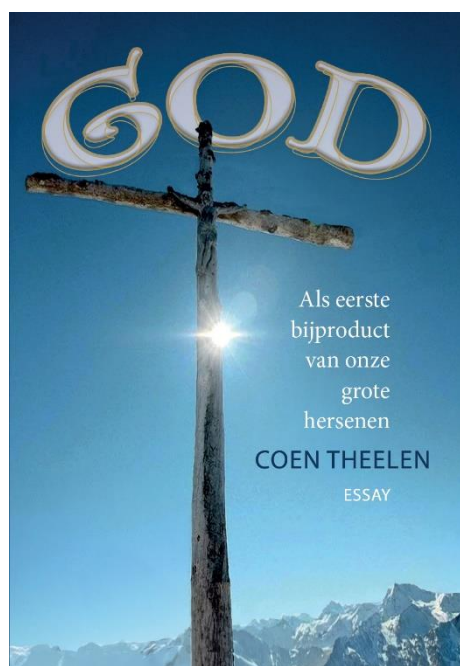

Goedemorgen,

Mogelijk hebt u via de kennisgeving van het Centraal Boekhuis het boek **God – Als eerste bijproduct van onze grote hersenen**, geschreven door Coen Theelen, onlangs voorbij zien komen. Het is een essay van bijna 300 pagina's dat, eenmaal begonnen met lezen, geen moment gaat vervelen. Je verwacht vanuit de titel en kijkend naar de dikte van het boek, dat een exegetische zonder einde voor je klaarligt. Maar niets is minder waar. Theelen heeft een boeiend verhaal zonder weerga geschreven. Nou ja, het is een essay, dus feitelijk geen verhaal. Deze schrijver slaagt er echter in heel veel kennis en informatie vanuit diverse richtingen met elkaar te verbinden, zodat het geheel leest als een verhaal. Natuurlijk zullen er begrippen en redematies in voorkomen die voor menigeen nieuw zijn, toch zal dit het lezen niet ophouden of onderbreken. In dergelijke gevallen zou je de lezer aanraden Google af en toe bij de hand te houden. Dat is de moeite waard want Theelen leidt je ontegenzeggelijk naar nieuwe interessante kennis en inzichten. Zijn uiterst toegankelijke en soms zelfs relativerende schrijfstijl is daarbij een

genot voor het leesgemoed.

Hij schrijft gedocumenteerd. Dat wil zeggen dat hij altijd vermeldt waar specifieke informatie vandaan komt, maar hij laat de lezer niet vastlopen in voetnoten en verwijzingen. Het is eigenlijk alsof hij zijn verhaal over God en de mens gewoon aan je vertelt, als een wat oudere belezen man die nu eenmaal ons nog veel te vertellen heeft.

Waar heeft de schrijver het dan zoal over? De omslag geeft de essentie al aan. God is in dit boek een bewezen product van onze grote hersenen. Wij zijn echter de enige diersoort mét dergelijke hersenen (ook cerebrum genaamd), het bovenste walnoot-achtige deel, waarin met name het denken en spreken geregeld worden, en tevens natuurlijk onze emoties, ons gedrag en vooral het menselijk bewustzijn. Theelen onderzoekt de voor hem logische gevolgvragen vanaf wanneer bij ons dan werkelijk sprake kan zijn geweest van grote hersenen en hoe en over hoeveel tijd die kunnen zijn ontstaan, én waardoor. Het antwoord is: taal. De evolutiewetenschap toont aan dat taal de motor is geweest van onze hersenontwikkeling, van ons bewustzijn, onze mensengeest. En dan vragen we ons weer af wanneer taal dan ontstaan is en waardoor. En waardoor beschikken andere diersoorten niet zoals wij over taal?

Theelen laat echter ook de keerzijde van taal zien. In hoofdstuk *Taal 5* legt hij nauwgezet uit hoe taal verbonden is met ons denken en analyseert hij bijvoorbeeld het manipulatieve taalgebruik van iemand als Poetin en hoe dit naadloos overeenkomt met de zogeheten 'Nieuwspraak' uit het boek *Nineteen Eighty-Four* van George Orwell. Uiteraard beschrijft hij tevens wat daar de bedoeling van is.

En nu God? Ja, wij zijn ook de enige diersoort die er een god op nahoudt. Oorspronkelijk waren er meer goden (en soms *nóg*), maar vooruit. Om het hier kort te houden, Theelen belicht de oorsprong van het concept 'God' en laat ons tegelijkertijd zien hoe religie, en vooral het Oude Testament, deels het narratief vormt bij de evolutionaire geschiedenis van de mens. Het narratief laat ons geloven, de wetenschap laat ons denken en weten. Als we niet denken, kunnen we altijd nog geloven. Als we slechts geloven en niet denken, gaat het goed fout. En daar gaat het essay ook over: Wat doen we de laatste, zeg neoliberalistische, jaren met onze grote hersenen, met onze taal, met ons 'geloven'? Onze zogenaamde 'grote hersenen' schijnen de laatste 20- à 10.000 jaar echter weer danig te slinken. En wat gaat AI met al dat doen, en met God? Lees het boek, en gij zult weer een beetje sapiens worden.

Coen Theelen (1957) is van oorsprong taal- en letterkundige Engels en Nederlands. Op de binnenflap van het boek *God* staat: *Sinds 1984 tot nu toe gaf hij les aan zo'n beetje alle school- en opleidingssoorten in Nederland, weliswaar met regelmatige ruime onderbrekingen waarin hij geheel ander werk oppakte. Hij gaf dus o.a. les in boeken en verhalen, en schrijft ze nu zelf.*

Behalve docent en docentopleider was hij onder meer galeriehouder, skike-trainer (skiken is langlaufen op wieltjes), organisator van exposities en muziekavonden in zijn galerie, organisator van topsportwedstrijden skeelers in landelijke competities, importeur van thermische kleding uit Noorwegen. Een dergelijke variatie vind je ook terug in zijn genres, thema's en onderwerpen in zijn boeken, en in zijn schrijfstijl. Dat wijst in ieder geval op een levenservaring die veel meer omvat dan zijn veertig jaar docentschap. Zijn ex-collega's, zegt hij, noemden hem wel eens een echte intellectueel, maar wel een gezellige.

Zijn potentieel schrijverschap is hij door omstandigheden pas vanaf 2016 gaan oppakken. Van achteren naar voren schreef hij tot dusverre:

6) *God – As eerste bijproduct van onze grote hersenen* (december 2024): Essay (282pp). Hierboven kort besproken.

5) *Doodle – Het verhaal van een bewaarengel* (oktober 2022): Novelle (144pp). Kunstenaar Lieke neemt een aantal spatresten mee naar haar atelier. Daar blijkt een wel heel apart beeldje bij te zitten, waarbij zij echter meteen aanvoelt dat het níet voor haarzelf bestemd is.

4) *Ik ben de gek – Over patronen in het onderwijsdal* (maart 2021; schrijversnaam/pseudoniem **Teus Lebon**): Literaire biografie/roman (522pp). Het 'onderwijsrequiem' van Wien Berger, geschreven door zijn ex-collega en vriend Teus Lebon. Geen lineair biografisch verslag, géén eindeloze klaagzang en zeker niet alles over het onderwijs. Kortom, een verhalende weergave van het leven van Wien Berger gedurende zijn onderwijsloopbaan. Elk hoofdstuk is eigenlijk ook een verhaal apart en toch komt alles samen.

3) *Opgang – Een kleine vertelling* (oktober 2017): Roman (192pp). Grote liefde van de Nederlander Darnoc Breed en de Oostenrijkse Lotti Kleiner, die weliswaar hun hele leven bestrijkt maar veertig jaar niet kon worden gerealiseerd. In die tijd onderhouden zij een groot geheim. Op de achterflap staat onder andere: 'Het verhaal begint vlak voor het einde en eindigt vlak na het begin.' Al die tussentijd weet je niet wat je te wachten staat en lees je dus door. Meer mag ik van de schrijver er niet over zeggen.

2) *Broor – Romoires omtrent een nondescript* (april 2017): Biografische roman (282pp). Raoul Thomas (alias Broor) verliest na een herseninfarct alles wat hij heeft en wat hij is. Zeer pakkend opgebouwd en geschreven.

1) *Onze Frits is een teckel* (juni 2008): Anekdotische verhaaltjes over teckel Frits onderweg met zijn mensenvader in het Zuid-Limburgse buitengebied. En waarom Frits Frits heette.

Coen Theelen opereert onder een eigen uitgeversnaam (cetes.nl) en een eigen uitgeversnummer bij het Centraal Boekhuis. Alle boeken (behalve *Frits*) zijn zo online verkrijgbaar. Hij realiseert zich dat in een tijd dat de boekenmarkt overstelpt raakt door in eigen beheer geproduceerde boeken, zijn boeken daardoor moeilijk aan de man te brengen zijn. Het koren is bijna niet meer te onderscheiden van het kaf. Ook is het dan lastig om formele recensies te vergaren. Journalisten wijzen in eigen beheer uitgegeven werken doorgaans ongezien af. Toch blijft Theelen zijn eigen weg vervolgen, om een paar redenen. Ten eerste vindt hij dat wat hij schrijft altijd een innerlijke urgentie kent en neemt hij de tijd niet om bij uitgeverijen te gaan leuren met een manuscript. Verder werkt hij samen met een grafisch vormgever en hij kan de redactionele en inhoudelijke beoordeling voor het grootste deel zelf doen vanuit zijn achtergrond en bijvoorbeeld op grond van het feit dat hij langere tijd voor een grote uitgeverij de eindredactie van wetenschappelijke boeken deed. En er zijn meer redenen, maar die zijn nu niet relevant.